

Пластичните форми в дизайна на облекло

Д-р Диана К. Пенева-Сотирова

Пластиката е една от основните специфики и качество на формата в дизайна на облекло. Макар и невинаги да се акцентира върху нейните прояви, когато се анализират първите рисунъчни ескизи за един проект, тяхната категоричност при обемния макет, още повече в завършеното изделие, е безспорна и освен като качествен белег на формата я разглеждаме като основно средство за изграждане на форма – основен формообразуващ елемент в композицията при дизайна на облекло. Дрехата е креативно организиране на обеми, функциониращи винаги в трите измерения на реалното пространство. Дрехата съществува ведно с човешкото тяло и съответно нейната реализация е силно обвързана с неговото поведение в пространството. Светлината, обгръщайки формите, очертава обемите на дрехата и тези на човешкото тяло под нея посредством динамичната, зависима от средата, в която се извяват тези обеми, игра на светлина и сянка.

Формите на силуета, разглеждани в пространството, създават обеми, които в реалния живот са в непрекъснато движение. Това движение променя позицията на формите в техните обемни трансформации. Позициите в триизмерното пространство и движението на обемите като многообразие се ограничават единствено от естествената динамика на човешкото тяло. Пластиката създава зрителното усещане за реалния обем и маса, техните движения в пространството и ритмичността, породена от редуването им.

Ако разглеждаме конкретно човешкото тяло, констатираме достатъчно ясни различия между формите и съотношенията им според това, дали е на мъж, жена или дете. Различни са както общите пропорции така и релефът на мускулите, чертаещ обемите на тялото. Но освен тези общовалидни полови и възрастови различия телата на отделните индивиди – дори и от един пол и на една възраст притежават специфични различия като обеми и характерни пропорции. Представата за красиво и хармонично човешко тяло се променя в различни исторически периоди според господстващия идеал за красота. През определени периоди – ще насочим вниманието си само към пропорциите, се харесват по-стройни и издължени фигури, през други – по-закръглените, както ги определяме популярно, форми се приближават до идеала за красота. По времето на „краля-слънце” има особен култ към пропорциите, характерни за детското телосложение, в по-ново време при изграждане на образа на „модерната” жена се търсят пропорциите на момчешката фигура.

Подчертаването или напротив – туширането на естествените обеми и съотношения, възприемани като качество, ако са желани, или обратното – като дефект, днес ангажират силно потребителя, съответно дизайнера на облекло. Желаният и търсен образ носи характерност, която се създава от телосложението. Основните характеристики на образа се моделират и чрез пластиката в дизайна на дрехата. Нерядко основа в дизайнерската идея е акцентирането върху пластични форми, подчертаващи определени качества. Едновременно с това се тушират или скриват обеми и чрез общото пластично решение се създават реалните търсени форми и изразителност. Човешкото тяло, с всички свои характерни обеми, е в голяма степен само отправна точка, а дизайнерът реализира своите идеи, подчертавайки или видоизменяйки негови основни обемно-пространствени характеристики, като, разбира се, винаги се съобразява с естествените му качества. Важно е да се отбележи, че търсенето на оригинално пластично решение не следва да нарушава границата, осигуряваща комфорт на тялото при покой и в движение. При представяне на модния подиум една новаторска идея може и има право да наруши тази граница – моментен дискомфорт за тялото, дарявайки го с нови изразителни качества. Ако тази идея е в основата на дреха, с всички нейни функции в

реалния живот, дизайнът, създавайки качество в различни аспекти, следва да осигури необходимия за тялото комфорт.

Ако в началото проектът е нахвърлен върху хартия като ескиз, езикът на графиката разкрива първия поглед, първоначалната идея за обемно-пространственото функциониране на формите. Идеята, фиксирана на хартия, в определени случаи е достатъчно ясна, в други е само маркирана и предполага експерименти и проби в макетен вид и реализация в реални материали. Лесно се разчита пластиката на силуетната линия, когато обемно-пластичното решение е сведено до прости геометрични тела: прав Н силует – цилиндър; А, V и X силует – пресечен конус; Y силует – пресечен конус и цилиндър и О силует – елипсоид. При композиционните решения, обединяващи тези тела, промяната на пропорцията предполага проста промяна в съотношението на техните пространствени параметри. Но ако работим с един дори малко по-сложен силует, в който ясно се четат отделни хоризонтално разположени обеми, пластиката на формата се обогатява – съответно обогатяват се, но и се усложняват, възможните пластични решения. Характерно за триизмерните форми е, че дори максимално изчистени от допълнения и елементи при облеклото, те невинаги са еднакви, разглеждани от различни гледни точки – ако ги разгледаме като проекция върху плоскост, те чертаят поредица от променящи се и различни профили. Дотук говорим за един абстрактен силует на дреха, като въобще не споменаваме за обемно-пространствените характеристики на човешката фигура, добавящи в проекта релефите на анатомичните форми и извити линии, правещи наистина сложна пластична композиция.

Облеклото се осъществява в реалното пространство ведно с човешката фигура и неговата обща пластична структура се развива върху основните хоризонтални линии на тялото. Макар че облеклото "скрива" фигурата, физически то се крепи на тях – линията на раменете, линията на талията и т.н. Тези хоризонтали могат да имат както водещо, така и второстепенно значение при организиране на общата композиция. Без съмнение линията на раменния пояс е основна. Дори и най-обикновено наметало или роба, дрехата се крепи на раменете и този хоризонтал категорично се чете в силуета. Следващ по значимост хоризонтал е този на талията. Ако към наметалото или робата добавим дреха, защитаваща и скриваща долната част на тялото – препаска в миналото, пола или панталон днес – тя се крепи, изявявайки линията на талията. Линиите на раменете и талията имат основно конструктивно значение и поради това особено силно се изявяват в пластиката на облеклото. Другите хоризонтални линии – на главата, на врата, на гърдите, на ханша, на коленете, на глезените и на пода, също присъстват по-силно или по-слабо в общата пластична композиция. Те организират и контролират както отделните обеми на дрехата, така и съотношенията между тях като елементи от общата композиционна структура. В зависимост от проекта всеки един от тях може да бъде ярко изявен или напротив – силно прикрит. Въображаемите вертикални оси – средна, странични и междинни линии на човешката фигура, в които обикновено се разполагат основни конструктивни вертикални шевове, също участват активно в изграждането и подреждането на общите обемни форми.

Отбелязахме, че пластиката на облеклото реализира стремеж към изявата на конкретни форми на човешкото тяло или напротив – тяхното целенасочено скриване чрез различни пластични решения. Тези решения се обединяват в структурата на общата композиция и са взаимосвързани с мащаба, динамиката, симетрията, контраста, ритъма и т.н. Освен пластиката на обемите дизайнерът реализира своите идеи, ползвайки пластичните възможности на материала. Технически параметри на съвременните текстилни тъкани, като еластичност например, и технологичните възможности за изработка позволяват днес да се реализират изделия много близки или дори абсолютно припокриващи сложните обеми и релеф на човешкото тяло – решения, разкриващи и най-малкия характерен детайл на всяка

една уникална човешка фигура, като материалът следва нейните форми. Но дори и при плътно прилепналата към тялото дреха различната повърхност или различната плътност на материята създават специфична пластична изразителност. Дизайнерът контролира формите, изгражда обемите, подбира материалите, изграждайки единна пластична композиция. Пластиката е сред основните средства за изявяване и подчертаване на едни или други форми на човешкото тяло, като позволява отделни зони да придобиват обем, а други да губят от своята маса. Остри, начупени ъгли или плавни извивки в местата на преход създават различно усещане за обем и маса в конкретна композицията. Имайки конкретна форма, всеки отделен обем притежава специфични формообразуващи характеристики, които са свързани и с материите и с конструкцията. Той може да носи както прави и остро начупени линии в един случай, така и богати, плавни естествени извивки в друг. Меко падащите, драпирани в определен ритъм леки материи очевидно се различават като пластична изразност от хаотично, по-грубо и свободно драпираната тъкан. Различни от гънките на драпериите, ясно очертаните загладени плисета могат да бъдат както фини и елегантни, така и много по-строги и монументални в зависимост от своя обем. Спираловидно увита около човешкото тяло тъкан създава обем с различен характер в зависимост от нейните форми, обема на диплите, тяхното количество и посоката на движение. Спираловидно драпиран елемент или елементи обаче могат да се появят като самостоятелни обеми, вписани в общата композиция. В зависимост от мащаба те могат да бъдат малки, чисто декоративни релефни форми, но придобивайки обем и много по-категоричен пластичен акцент.

Изборът на материали с конкретни пластични качества е основно средство за обогатяване на пластическата изразност. Плътните и твърди материи осигуряват необходимите за определен проект обобщеност и конкретност на формите. Ако се търсят повече нюанси и по-богат и раздвижен релеф, се подбират меки и подвижни тъкани. Цялостното пластично решение може както да следва естествените форми на тялото, така и да бъде подведено в посока, създаваща много различна от характерната за човешката фигура визия. В преследване на характерна образност или търсене на специфична изразителност пластическите търсения могат да се концентрират и само в конкретен детайл на дрехата – яка, ръкави, маншети и др.

Добавянето на обеми и релефи сред равните обобщени повърхности, оформящи конкретен обем, създават характерна пластична изразност. Възможно е равнопоставеното съчетаване на по-спокойни и обобщени обемни форми с по-динамични и притежаващи по-богат релеф. Съответно винаги едните могат да доминират за сметка на другите. Релефните повърхности могат да са разположени на определени позиции, но могат и да се редуват в определен ритъм. Контраст между равни, спокойни, монументални обеми и поместването в техните граници на релефни форми създава специфична пластика на възприемания общ обем.

Подчертахме, че основата, върху която се гради пластиката на облеклото, е човешката фигура. Първоначалните графични проекти съдържат идея за пластичното решение, но реалното двуизмерно пространство на ескиза нерядко подвежда. Още по-малко съществена информация за пластиката на завършеното изделие би ни дал техническият проект. Кройките носят цялата необходима информация за конструкцията и изработката му и почти никаква за реалните триизмерни обеми и тяхната пластика. Ето защо в практиката винаги се ползва манекен. Разбира се, работата с манекен помага и при конструирането на дрехата, но много по-съществени тук са възможностите, които тя дава за прецизиране на пластичните решения. Очевидно триизмерното пространство, в което функционира дрехата, предполага съществена част от работата при нейното проектиране да се осъществи чрез осмисляне на общата форма и всеки един детайл като пластика. Формално погледнато, дрехата, ведно с човешката фигура, е композиция, която въпреки разликите в творческия процес носи много от белезите

на композицията при скулптурата. И също както при скулптурата триизмерните ескизи, дори само от тел или арматура, са правило, в дизайна на облекло и работата над тях, дори и с хартия, е не по-малко задължителна. Триизмерното проектиране на дрехата нерядко от манекен се прехвърля върху реална човешка фигура, защото нейните движения и динамика създават специфични пространствени конфигурации, които е невъзможно да бъдат пластически интерпретирани по друг начин.

ЛИТЕРАТУРА

1. Burns, L. D. Overview of Fashion Theory. Oregon State University, 1999.
2. Garner, Philippe. Sixties design. TASCHEN GmbH, Koln, 1996.
3. Lehnert, Gertrud. A History of Fashion in the 20 th century. Cologny, "Konemann", 2000.
4. Edited by Fiell, Charlot and Peter. Designing the 21st Century. TASCHEN GmbH, Koln, 2001.
5. Edited by Terry, Jones and Mair Avril. Fashion now. TASCHEN GmbH, Koln, 2002.
6. Иванова, Незабравка и др. Сборник Дизайн и декоративно-приложни изкуства, София, Издателство „ЛИК”, НХА, 2005.
7. Фосийон, Анри. Животът на формите. София, Наука и изкуство”, 1984.

Гл. ас. д-р Диана Костадинова Пенева-Сотирова

ВСУ „Черноризец Храбър”

052/ 63 67 05,

e-mail: sotirova_diana@yahoo.com

Пластичните форми в дизайна на облекло

Диана К. Пенева-Сотирова

АНОТАЦИЯ: *В текста се разглежда и утвърждава постановката, че пластиката е една от основните специфики и качество на формата в дизайна на облекло. Пластиката се разглежда като основно средство за изграждане на форма – основен формообразуващ елемент в композицията. Авторът обосновава мнението, че дрехата е креативно организиране на обеми, функциониращи винаги в трите измерения на реалното пространство. Дрехата съществува ведно с човешкото тяло и съответно нейната реализация е силно обвързана с неговото поведение в пространството. Пластиката на облеклото реализира стремеж към изявата на конкретни форми на човешкото тяло или напротив – тяхното целенасочено скриване чрез различни пластични решения. Тези решения се обединяват в структурата на общата композиция и са взаимосвързани с мащаба,*

динамиката, симетрията, контраста, ритъма и т.н. Освен пластиката на обемите, дизайнерът реализира своите идеи, ползвайки пластичните възможности на материала.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: дизайн на облекло, пластика, скулптура, динамика, форми и обеми, формообразуване, релефни форми, композиция, дизайн процес, динамика, симетрия

The plastic shapes in clothing design

Diana K. Peneva-Sotirova

ABSTRACT: *The text discusses and confirms the statement that plasticity is one of the main features in quality and shape of clothing design. Plasticity is considered as the main method for development of the shape – the main shaping element in the composition. The author justifies his opinion that the piece of clothing constitutes a creative organization of volumes, which always function in the three dimensions of real space. The clothing exists together with the human body and thus, its realization is strongly connected to its behaviour in space. The plasticity of clothing manifests an aspiration toward the exposition of specific forms of the human body, or the contrary – their purposeful hiding through different plastic solutions. These solutions are united in the structure of the general composition and are interrelated to the scale, dynamics, symmetry, contrast, rhythm, etc. In addition to the plasticity of volumes, the designer realizes his ideas by using the plasticity possibilities of the fabric.*

KEY WORDS: *clothing design, plasticity, sculpture, dynamics, shapes and volumes, shaping, relief forms, composition, design process, dynamics, symmetry*